

2019 m. intelektinės nuosavybės ir jaunimo srities rezultatų suvestinė

SANTRAUKA

2019 m. intelektinės nuosavybės ir jaunimo srities
rezultatų suvestinė

Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) užsakymu atliko IPSOS

Santrauka. 2019 m. spalio mėn.

1. Santrauka

2019 m. intelektinės nuosavybės ir jaunimo srities rezultatų suvestinė

1.1 PAGRINDINIŲ IŠVADŲ SANTRAUKA

Šis tyrimas atliktas po to, kai 2016 m. buvo parengtas pirmasis intelektinės nuosavybės ir jaunimo srities rezultatų suvestinės leidimas. Šiuo tyrimu konkrečiai siekiama suprasti, kas labiausiai skatina arba trukdo įsigyti teisėtai arba neteisėtai siūlomą internetinį skaitmeninį turinį arba fizines prekes. 2019 m. tyrimas vykdytas atliekant tą pačią kaip 2016 m. jaunų žmonių (15–24 metų) internetinę apklausą 28 ES valstybėse narėse (ES-28), siekiant nustatyti, kas nuo tada išliko panašiai ir kas pasikeitė. Santraukoje, kuri pateikiama kartu su ataskaita, apibendrinamos pagrindinės išvados ir konkretūs rezultatai trijose skaitmeninio turinio, fizinių prekių ir komunikacijos srityse.

Labiausiai 2019 m. intelektinės nuosavybės ir jaunimo srities rezultatų suvestinėje patraukia dėmesį tai, kad daugelis rezultatų labai panašūs į nustatytuosius 2016 m. Vis dėlto yra ir įdomių ankstyvų ženklų, leidžiančių spėti apie galimus jaunų europiečių požiūrio ir elgesio pokyčius. Šioje ataskaitoje akcentuojami reikšmingi panašumai ir nuo pirmojo leidimo įvykę pokyčiai. Dar neaišku, ar šie maži pokyčiai reiškia, kad jaunų žmonių elgesys ir požiūris iš tikrųjų pasikeitė, ar ne. Taip pat buvo atsižvelgta į jaunų žmonių iš 28 ES šalių demografinius skirtumus ir reikšmingus skirtumus tarp įvairių šalių.

Kokybės klausimai, kaina taip pat yra svarbūs veiksniai, bet jau mažiau

Jauniems žmonėms rūpi internetu perkamo skaitmeninio turinio ar fizinių prekių kokybė. Be to, jiems svarbu tai pirkti saugioje interneto aplinkoje. Nors kaina laikoma svarbiu aspektu, šis veiksnys nebėra toks svarbus, koks buvo 2016 m. Įperkamas nurodomas kaip svarbiausia priežastis liautis pažeidinėjus IN teises, tačiau 2019 m. mažiau jaunų žmonių sutinka, kad tai – pagrindinė priežastis.

Panašu, kad teisėtumas sulaukia šiek tiek didesnio atgarsio tarp jaunimo

Kalbant apie jaunus žmones ir intelektinės nuosavybės pažeidimus, padėtis, kai perkami suklastoti gaminiai ar iš neteisėtų šaltinių įsigyjamas skaitmeninis turinys, labai skiriasi, kaip kad buvo ir 2016 m. Tik vienas iš penkių yra pirkęs suklastotas prekes. Skaitmeninį turinį iš neteisėtų šaltinių bandė įsigyti dvigubai daugiau asmenų. Iš 2019 m. jaunimo ir intelektinės nuosavybės srities rezultatų suvestinės matyti, kad **šiek tiek (4 procentiniais punktais) sumažėjo jaunų žmonių, kurie sąmoningai naudojami iš neteisėtų šaltinių gautu skaitmeniniu turiniu, dalis** ir padaugėjo tokių, kurie sąmoningai nesinaudojo neteisėtais šaltiniais (11 procentinių punktų). Šio pokyčio **nepastebima vertinant jaunų žmonių polinkį pirkti suklastotas prekes**, nors toks elgesys kur kas labiau įprastas bandant įsigyti skaitmeninį turinį iš neteisėtų šaltinių.

Jauni žmonės 2019 m. tikrina internetinių šaltinių, kuriuose įsigyjamas skaitmeninis turinys ir fizinės prekės, teisėtumą. Jaunuolių, kuriems svarbu, kad prekė būtų originali, o ne padirbtą, procentinė dalis šiek tiek padidėjo; padidėjo ir procentinė dalis tų, kurie teigia, kad taip pat svarbu, jog internetinis turinys būtų teikiamas teisėtai. Šiek tiek sumažėjo jaunų žmonių, teigiančių, kad jie nusipirko suklastotus gaminius, nes jiems nesvarbu, ar jie tikri, ar suklastoti, procentinė dalis. Taip pat sumažėjo jaunų žmonių, kurie pasinaudojo iš neteisėtų šaltinių gautu skaitmeniniu turiniu, nes apie tai nežinojo arba jiems neatrodė, kad tai daryti yra blogai.

Daugelis jaunų europiečių teigia, kad bent kartą patikrina šaltinio teisėtumą (įsigydami fizines prekes ar skaitmeninį turinį). Iš tiesų, skaičius šiek tiek padidėjo nuo 2016 m. (2016 m. bent vieną patikrą atliekantys

teigė 82 proc. asmenų, o 2019 m. – 87 proc. asmenų). Tai rodo, kad savo šaltinių teisėtumą jauni žmonės tikrina šiek tiek dažniau. Dažniausias būdas tikrinti šaltinio teisėtumą (kuriuo naudojasi gana didelė dauguma) – ieškoti internete atsiliepimų, pastabų ar nuomonių (58 proc.). Taip pat gana dažnai tikrinama, kam priklauso svetainė (31 proc.), kreipiamasi į draugus (26 proc.), tėvus ar artimuosius (19 proc.). Šiek tiek daugiau nei pusė (55 proc.) jaunuolių teigia, kad gali nustatyti, ar skaitmeninio turinio šaltiniai yra teisėti, ar ne. Mažiau (39 proc.) jaučiasi pajėgūs nustatyti *fizinių* prekių neteisėtus šaltinius. Abu skaičiai rodo, kad 2016 m. rodikliai šiek tiek pagerėjo, atitinkamai – 4 ir 3 procentiniais punktais.

Kartu paėmus, šie maži pokyčiai rodo, kad jaunimas galbūt labiau linkęs patikrinti šaltinius, ir tai reikėtų toliau skatinti.

Pasikeitusi rinka

Atrodo, kad vis patrauklesni tampa naudojimosi skaitmeniniu turiniu abonemento modeliai – teigiančiųjų, kad svarbu susimokėti naudojimosi visokio pobūdžio turiniu abonementą, padaugėjo 9 procentiniais punktais. Be to, jaunų žmonių naudojimosi tendencijos labai pasikeitė nuo 2016 m.: jaunuolių, teigiančių, kad naudojami neteisėtais šaltiniais muzikos įrašams gauti, skaičius sumažėjo 17 procentinių punktų, filmams žiūrėti – 7 procentiniais punktais. Mažiau tikėtina, kad naudojimosi neteisėtais šaltiniais priežastys būtų susijusios su registracijos būtinybe ir reikalavimu kiekvienu turiniu naudotis atskirai. Apskritai, šios išvados leidžia manyti, kad teisėtų abonementinių paslaugų pasiūlymų tendencija, bent jau kai kuriose rinkose, galbūt turi įtakos jaunų žmonių sprendimui pasirinkti šiuos teisėtus pasiūlymus, todėl neteisėti pasiūlymai tampa mažiau patrauklūs.

Jauni žmonės gerai pasveria galimą pavojų asmeniniam saugumui, tačiau juos vis labiau įtikina moraliniai argumentai

Jauni žmonės galvoja apie jiems galinčią kilti riziką, jei nusprendžia imtis veiksmų, kuriais pažeidžiama kitų IN internete. Rizika, kad bus pavogti jų kredito kortelės duomenys arba kad kompiuteris ar kitas prietaisas bus užkrėstas virusais ar kenkimo programa – dėl šių svarbiausių priežasčių jauni žmonės gerai pasveria, ar jiems verta įsigyti skaitmeninį turinį iš neteisėtų šaltinių arba suklastotas prekes. Vis dėlto jaunos žmonės vis labiau įtikina kai kurie labiau moralinio pobūdžio argumentai. Jauni žmonės vis dažniau mano, kad įsigyti suklastotų prekių nėra šaunu, ir jiems rūpi, kad nuo to gali „nukentėti menininkai ar kūrėjai ir jiems dirbantys darbuotojai“.

1.2 SKAITMENINIS TURINYS

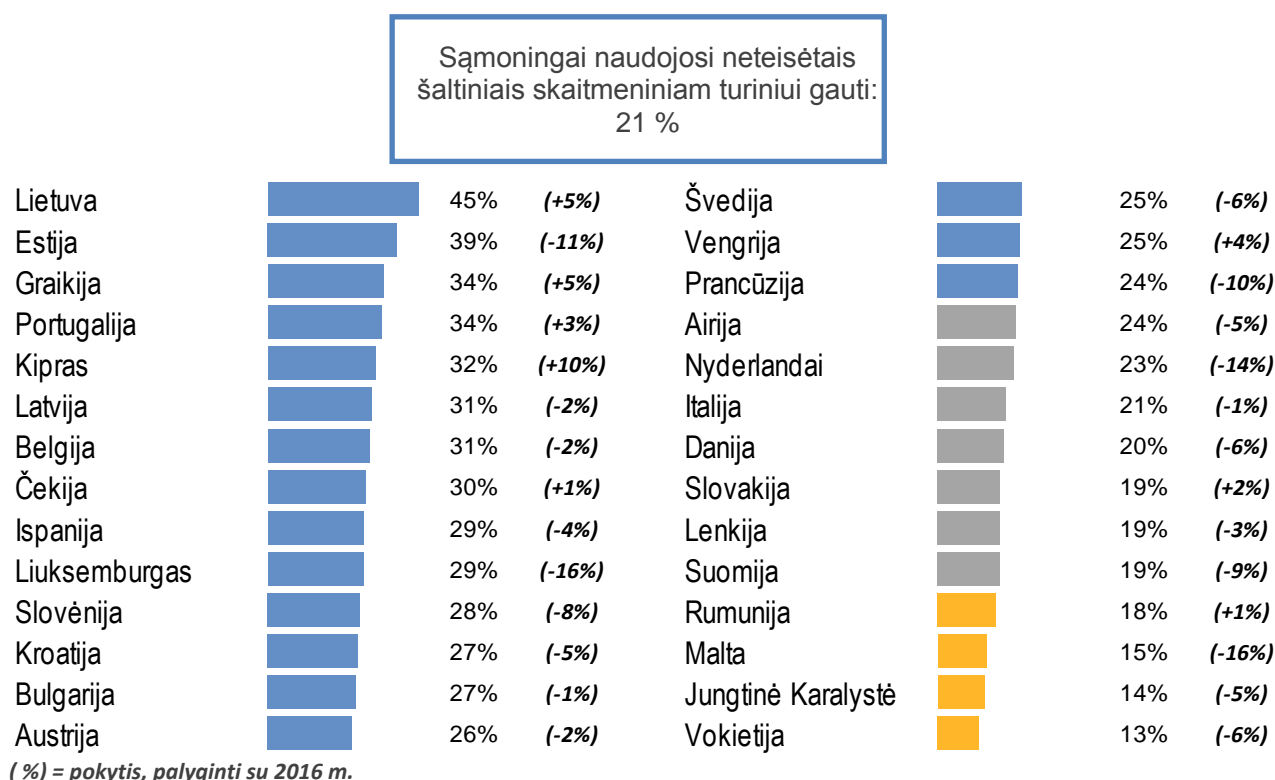
Kaip ir 2016 m., jauni žmonės kaip skaitmeninį turinį dažniausiai įsigyja muzikos įrašus. Iš tiesų, beveik visi (97 proc.) tiesiogiai klausosi arba parsisiunčia muzikos įrašus, daugiau nei devyni iš dešimties tiesiogiai žiūri ar parsisiunčia filmus arba serialus (94 proc.) ir žaidimus (92 proc.). Maždaug aštuoni iš dešimties tiesiogiai žiūri arba parsisiunčia šviečiamojo pobūdžio turinį (82 proc.) ir TV laidas ar sporto programas (79 proc.). Norinčiųjų parsisiųsti e. laikraščius ir žurnalus, e. knygas ir toliau yra kiek mažiau – atitinkamai 59 proc. ir 56 proc.

Rinkdamiesi skaitmeninį turinį, jauni žmonės daugiau reikšmės teikia internetinio pasiūlymo kokybei ir saugumui nei kainai. Nuo 2016 m. tiek kainai, tiek kokybei teikiama mažiau svarbos, o šaltinių teisėtumui – daugiau. Daugiausia tai pastebima Suomijoje. Be to, didėja tikimybė, kad jauni žmonės pasakys, jog gebėjimas susimokėti abonementinį mokestį yra svarbus veiksnys.

Neteisėtais ištekliais naudojosi trečdalis jaunų žmonių, tačiau nuo 2016 m. šis skaičius sumažėjo 5 procentiniais punktais. Todėl padaugėjo tokių, kurie *nesinaudojo* neteisėtais ištekliais, dalis.

Kalbant apie naudojimąsi neteisėtais ištekliais skaitmeniniam turiniui gauti, neteisėtais ištekliais naudojosi trečdalis jaunų žmonių, iš jų 21 proc. – sąmoningai ir 12 proc. – nesąmoningai. Šis skaičius mažesnis nei 2016 m. Be to, atitinkamai padaugėjo asmenų, teigiančių, kad jie *nesinaudojo* neteisėtais ištekliais, ir sumažėjo tokių dalis, kurie dėl to nėra tikri. Apskritai kalbant, jauni žmonės retai naudojami tik neteisėtais šaltiniais – teisėtais šaltiniais skaitmeniniam turiniui gauti naudojasi 80 proc. apklaustųjų. Apskritai mastas, kuriuo jauni žmonės naudojami neteisėtais ištekliais skaitmeniniam turiniui gauti, labai nepasikeitė, tačiau kai kuriose šalyse (pvz., Kipre) jis padidėjo, o kitose (pvz., Nyderlanduose, Liuksemburge ir Maltoje) – sumažėjo. Išskyrus vieną šalį, visose šalyse sumažėjo procentinė dalis asmenų, kurie nėra tikri dėl to, ar naudoti ištekliai buvo neteisėti, ar kitokie.

1.1 pav. Jaunų žmonių, kurie sąmoningai naudojami neteisėtais ištekliais skaitmeniniam turiniui gauti, procentinė dalis pagal šalį

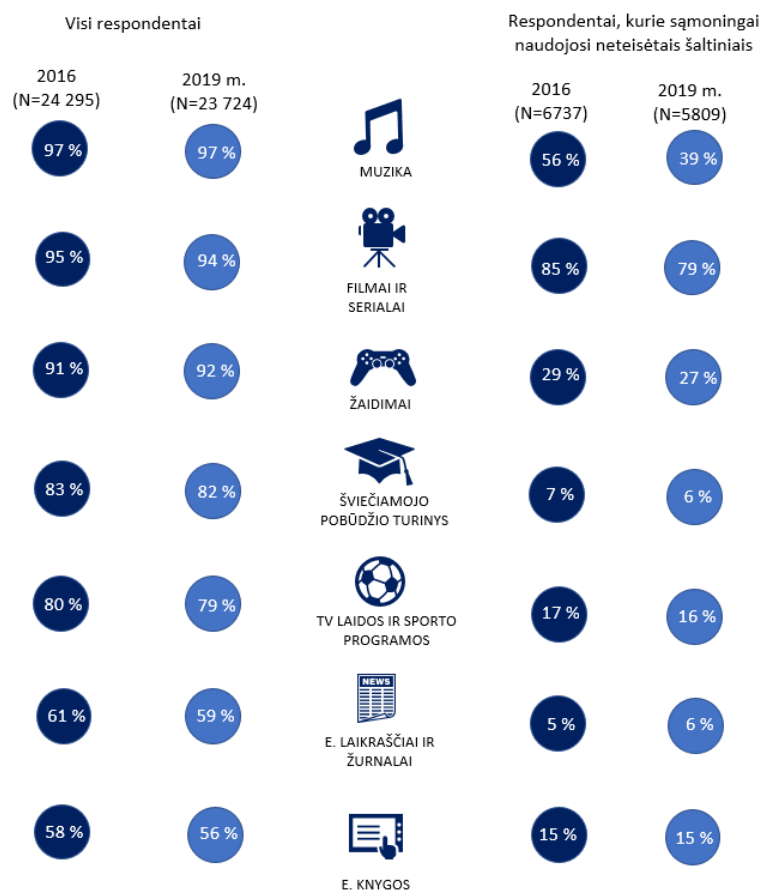
Jauni žmonės, kurie sąmoningai naudojami neteisėtais ištekliais skaitmeniniam turiniui gauti, tai daro visų pirma norėdami žiūrėti filmus ir serialus. Labai sumažėjo asmenų, kurie naudojami neteisėtais ištekliais muzikos įrašams gauti. Atsižvelgiant į tai, kad visi jauni žmonės parsisiunčia ar tiesiogiai klauso muzikos įrašus internetu, tik 39 proc. tokių, kurie sąmoningai naudojami neteisėtais ištekliais, tai daro muzikos įrašams gauti. Nuo 2016 m. skaičius sumažėjo 17 procentinių punktų.

Pagrindinė priežastis, kodėl jauni žmonės sąmoningai naudojami neteisėtais ištekliais, yra kaina. Tai nurodo daugiau kaip pusė (56 proc.) asmenų. Kitos priežastys – tai, kad nėra teisėtai prieinamo turinio (30 proc.), ir tai, kad manoma, jog neteisėtai prieinamas didesnis turinio pasirinkimas (26 proc.). Kainos svarba nuo 2016 m. sumažėjo beveik 10 procentinių punktų.

Beveik visada yra priežasčių, kurios paskatintų jaunas žmones nesinaudoti neteisėtais šaltiniais skaitmeniniam turiniui gauti. Visų pirma, jos susijusios su įperkamesnio pasiūlymo galimybe (55 proc.), tada – rizika būti nubaustam (35 proc.) ir nemalonia asmenine patirtimi (29 proc.).

Konkretus neteisėto turinio, kuriuo jauni žmonės naudojami sąžoningai, pobūdis rodo nedidelę sąsają su bendresnėmis naudojimosi skaitmeniniu turiniu tendencijomis. Taigi, nors dauguma respondentų skaitmeniniu būdu žiūri filmus ar serialus, žaidžia žaidimus, parsisiunčia šviečiamojo pobūdžio turinį, TV laidas, sporto programas, e. laikraščius, žurnalus ir e. knygas, tie, kurie naudojami neteisėtais ištekliais sąžoningai, daugiausia tai daro norėdami parsisiųsti ar tiesiogiai žiūrėti filmus arba serialus.

1.2 pav. Naudojimas skaitmeniniu turiniu apskritai ir sąžoningas naudojimas neteisėtų šaltinių turiniu ⁽¹⁾

⁽¹⁾ Šaltinis: II3.1 klausimas. Kaip dažnai klausėtės šio turinio, jį žiūrėjote, skaitėte, juo naudojotės, žaidėte, jį parsisiuntėte, juo tiesiogiai naudojotės internete per pastaruosius 12 mėnesių? (N=23724) ir IV4: Kokio pobūdžio teisėto šaltinio (svetainės) turiniu sąžoningai naudojotės, žaidėte, parsisiuntėte ar tiesiogiai žiūrėjote? Nurodykite visus galimus variantus (N=5809).

Vis dėlto, atspindint bendrą sąmoningo naudojimosi neteisėtais skaitmeniniais šaltiniais mažėjimo tendenciją, neteisėtais muzikos įrašų ar filmų ir serialų šaltiniais sąmoningai besinaudojančių jaunų žmonių dalis gerokai sumažėjo, palyginti su 2016 m., atitinkamai 17 ir 16 procentinių punktų.

1.3 FIZINĖS PREKĖS

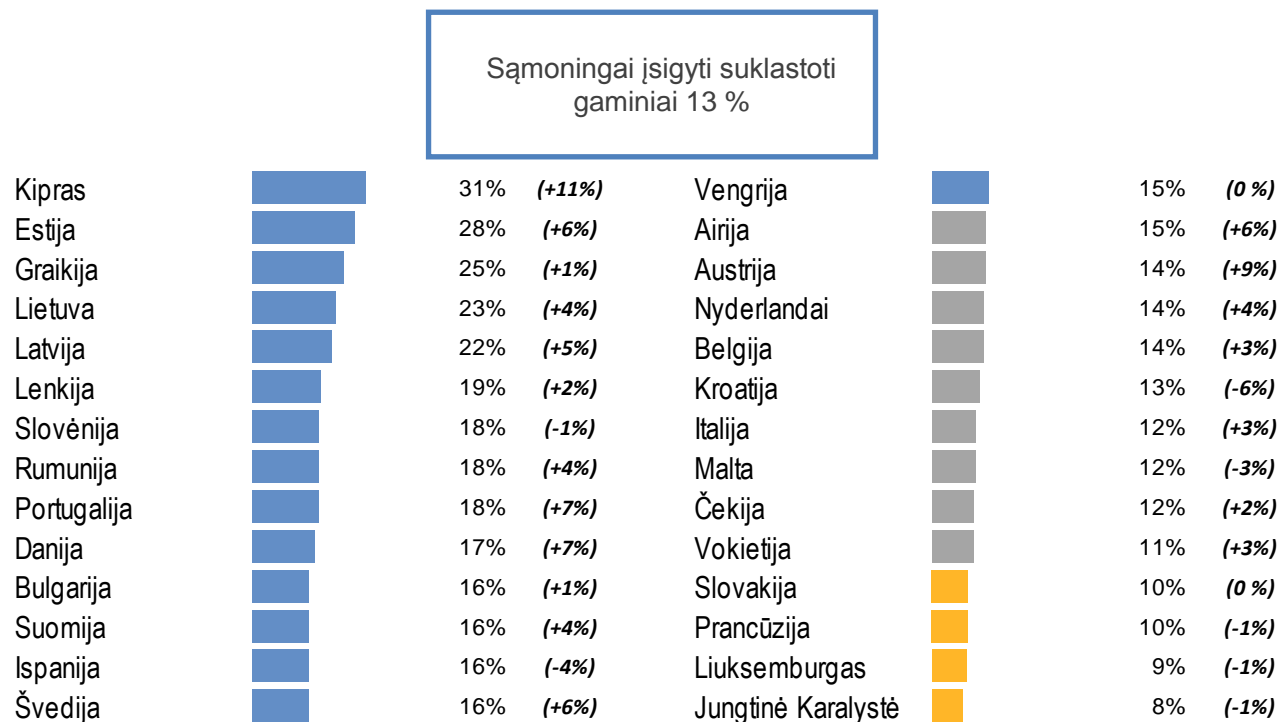
Per pastaruosius 12 mėnesių prekes internetu pirkė didžioji dauguma jaunų europiečių – 94 proc. Tai beveik atitinka 2016 m. rodiklį. Drabužiai, aksesuarai ir avalynė tebėra daugiausia jaunų žmonių internetu perkamos prekės. Kalbant apie kitų kategorijų prekes, jauni žmonės rečiau nei 2016 m. internetu perka muzikos įrašus ir filmus (fizinės prekės forma).

Kaip ir skaitmeninio turinio atveju, jauniems žmonėms, perkantiems prekes internetu, svarbiausia yra gaminio kokybė (62 proc.) ir mokėjimo būdų saugumas (61 proc.). Vis dėlto kitam veiksniai – svetainės saugumui – nuo 2016 m. teikiama daugiau svarbos (daugiau 7 procentiniais punktais).

Šiek tiek (3 procentiniais punktais) padaugėjo suklastotus gaminius perkančių jaunų žmonių (nuo 22 proc. 2016 m. iki 25 proc.).

Suklastotus fizinius gaminius internetu pirkė ketvirtadalis jaunų žmonių – 13 proc. sąmoningai ir 12 proc. – nesąmoningai. Apskritai, nuo 2016 m. šiek tiek (3 procentiniais punktais) padidėjo suklastotų prekių pirkimas. Šis padidėjimas buvo labiau pastebimas tokiose šalyse kaip Austrija ir Kipras, bet ne kitose. Iš tiesų, Kroatijoje suklastotų gaminių pirkti mažiau. Vienas iš dešimties respondentų Europoje tiksliai nežino, ar pirkė suklastotus fizinius gaminius, ar ne. Beveik toks pat skaičius užregistruotas 2016 m.

1.3 pav. Jaunų žmonių, kurie sąmoningai pirkė suklastotus gaminius, procentinė dalis pagal šalį

(%) = pokytis, palyginti su 2016 m.

Suklastotos prekės, kurios perkamos dažniausiai, ir toliau yra drabužiai, aksesuarai bei avalynė. Palyginti nedažnai perkami elektroniniai prietaisai, bilietai, knygos ir žurnalai. Šie rezultatai žymiai nesiskiria nuo 2016 m. rezultatų.

Vėlgi pagrindinė priežastis sąmoningai pirkti suklastotas prekes yra kaina. Be to, didelė dauguma jaunų žmonių neskiria tikrų ir suklastotų gaminių, ir jiems nesvarbu, kad gaminiai suklastoti. Nors veiksmų eiliškumas atitinka 2016 m., sumažėjo kainą nurodžiusių procentinė dalis.

Mažiau nei vienas iš dešimties asmenų, kurie sąmoningai nusipirko suklastotų fizinių prekių, sako, kad niekas jų nesulaikytų tai daryti ir toliau. Kaip ir 2016 m., suklastotų gaminių nepirkti paskatintų prieinamesnė originalių gaminių kaina, nemaloni patirtis ar rizika būti nubaustam.

1.4 KOMUNIKACIJA

Informacija apie asmeninę saugą ir riziką vis dar sulaukia stipraus atgarsio tarp jaunų žmonių, tačiau kartu daugiau reikšmės teikiama trims moralinėms vertybėms grindžiamiems argumentams, kodėl negalima pažeisti intelektinės nuosavybės teisių, būtent kad pirkti suklastotas prekes nėra šaunu ir kad nuo to gali nukentėti menininkai ar kūrėjai.

2016 m. jaunimo ir intelektinės nuosavybės rezultatų suvestinėje išryškėjo dvi svarbiausios temos. Jos galėtų sudaryti komunikacijos, skirtos didinti jaunų žmonių sąmoningumą intelektinės nuosavybės teisių klausimais ir apie neigiamą klastojimo ir piratavimo poveikį, pagrindą. Šios temos buvo asmeninis saugumas, rizika ir moralinės vertybės.

2016 m. nustatyta, kad „asmeninis saugumas ir rizika“ buvo svaresni nei „moralinės vertybės“, nors abu dalykai sulaukė atgarsio tarp daugelio respondentų. 2019 m. ir toliau svariausi yra teiginiai dėl saugumo ir rizikos, tačiau nuo 2016 m. taip pat žymiai pasikeitė ir išvados: padaugėjo jaunų žmonių, teigiančių, kad jiems įtakos turėtų trys moralinėms vertybėms grindžiami teiginiai:

- suklastotos prekės ir piratavimas tiesiog nėra šaunu (nuo 48 proc. iki 56 proc.);
- toks elgesys gali pakenkti menininkams, kūrėjams ir jiems dirbantiems darbuotojams (nuo 60 proc. iki 66 proc.);
- suklastotos prekės gali pakenkti aplinkai (nuo 58 proc. iki 61 proc.).

Lygiagrečiai šiems pokyčiams *sumažėjo* jaunų žmonių, teigiančių, kad jiems įtakos turėtų teiginys, jog suklastotoms prekėms išleisti pinigai panaudojami organizuoto nusikalstamumo reikmėms. 2016 m. šį atsakymą pasirinko beveik trys ketvirtadaliai jaunų žmonių, o 2019 m. skaičius yra 6 procentiniais punktais mažesnis, t. y. 66 proc.